

Kooste Kotaselän tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta annetuista lausunnoista

Koosteesta on poistettu lausuntojen johdantotekstit, joissa on referoitu nähtävillä ollutta arviointiselostusta. Alkuperäiset versiot lausunnoista on toimitettu hankkeesta vastaavan käyttöön.

Lausunnot on esitetty alla lausunnonantajan mukaan aakkosjärjestyksessä.

1.1 Fingrid

Fingridillä ei ole lausuttavaa YVA-selostuksesta.

Tässä YVA-lausunnossa ei voida ottaa kantaa tarkemmin teknisiin ratkaisuihin. Fingridin johtoalueelle tai sen läheisyyteen sijoittuvasta rakentamisesta tulee pyytää Fingridistä erillinen risteämälausunto. Pyydämme toimittamaan lausuntopyyntönsä ensisijaisesti verkkosivun kautta www.fingrid.fi/risteamalausunnot.

YVA-asiakirjat, yleiskaavat ja asemakaavat, jotka koskevat Fingridin voimajohtoja tai muita toimintoja, pyydämme lähettämään lausunnon sähköisenä osoitteeseen kirjaamo@fingrid.fi.

1.2 Ilmatieteen laitos

Ilmatieteen laitos on perehtynyt esitykseen ja toteaa lausuntoon seuraavaa:
Kuten aiemmassa lausunnossa (500/03.00.02/2023) Ilmatieteen laitoksella ei ole lausuttavaa Kotaselän tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta, koska alue on yli 20 km päässä lähimmästä laitoksen säätutkasta.

Huomiona, että alueelle on suunnitteilla runsaasti tuulivoima-alueita ja toteutuessaan ne aiheuttavat merkittävää häiriökaikua tutkimuksien ja voivat mahdollisesti vaikuttaa alueen sääpalveluun. Ilmatieteen laitos on huolissaan säätutkimusten laadusta tulevaisuudessa ja keskustelee tällä hetkellä kompensatiomittausten vaatimisesta tämän tyyppisille alueille. Tästä ei ole vielä konkreettista ehdotusta, mutta mikäli tähän päädytään, Ilmatieteen laitos haluaa jo nyt ilmaista mahdollisen vaateensa kompensatiomittauksista.

Korjauksena kappaleeseen 25.2.: Ilmatieteen laitoksella on yhteensä 12 säätutkaa.

1.3 Luonnonvarakeskus

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin ja poronhoitoon.

Kotaselän tuulivoimahankkeen luontovaikutukset on arvioitu kattavasti eri hankevaihtoehdoille. Arvion perusteella hankealueen luonto koostuu pääosin talousmetsistä ja tavanomaisista metsätalousohjeistusta, ja vaikutukset useimpiin luontokohteisiin jäävät vähäisiksi. Kasvillisuuteen, luontotyyppisiin ja muuhun eläimistöön kohdistuvat vaikutukset ovat pääosin paikallisia ja rajattuja, eikä hanke yksinään heikennä merkittävästi lajien elinolosuhteita. Tuulivoimahankkeen merkittävimmät luontovaikutukset kohdistuvat erityisesti linnustoon, poronhoitoon sekä paikallisiin suoluonto- ja metsätalousohjeisiin. Hankealueella esiintyvät

luontotyyppit ovat pääosin ojituksen ja metsätalouden muuttamia, ja rakentaminen kohdistuu pääasiassa talousmetsä- ja suoalueisiin. Arvokkaat luontokohteet on suurelta osin rajattu rakentamisen ulkopuolelle. Hanke lisää kuitenkin jonkin verran elinympäristöjen pirstoutumista, mutta ekologisiin yhteyksiin kohdistuvat vaikutukset on arvioitu vähäisiksi.

Suojelualueisiin kohdistuvat vaikutukset ovat VE2 vaihtoehdossa vähäisiä, kun taas VE1 vaihtoehdossa vaikutukset ovat kohtalaisia, koska yksi voimalapaikka sijoittuisi lähelle arvoluokkaan yksi kuuluvaa Isosuon suojelualueetta. Lähialueilla sijaitseviin Natura-kohteisiin (Poikainlammit-Karhusuo ja Hirvisuo) kohdistuu VE1-vaihtoehdossa kohtalaisia, mutta VE2:ssa vähäisiä vaikutuksia. Riskit liittyvät erityisesti häiriöihin linnustolle sekä suoalueiden lähelle sijoittuviin voimaloihin.

Linnustoon kohdistuvat vaikutukset ovat hankkeen keskeisin luontovaikutus. Erityisen suuria vaikutuksia arvioidaan kohdistuvan metson soidinalueisiin sekä mehiläishaukkaan. Lisäksi teeren soidinalueisiin ja muuttolinnustoon kohdistuu kohtalaisia vaikutuksia. Kokonaisuuteen pesimälinnustovaikutukset ovat suuria molemmissa vaihtoehdoissa, mutta VE2 vähentää riskejä hieman voimaloiden vähäisemmän määrän ja sijoittelun ansiosta.

Vaikutukset painottuvat rakentamisvaiheen elinympäristömuutoksiin. Talousmetsät muodostavat valtaosan alueesta, joten valtaosa pesimälajistosta ei ole erityisen herkkiä maankäytön muutoksille, mutta vanhan metsän lajit voivat kokea paikallista elinympäristökatoa voimalapaikkojen ja teiden rakentamisen seurauksena. Kokonaisuutena tuulivoimahanke aiheuttaa linnustolle vaikutuksia, jotka kohdistuvat erityisesti pienialaisiin vanhan metsän elinympäristöihin, muutamii uhanalaisiin pesimälajeihin ja muutonaikaisiin lintuihin (kurki, isot vesilinnut, petolinnut), mikä tulee huomioida riskien minimoinnissa. Petolintuja ja kanalintuja koskevat riskit liittyvät lähinnä törmäysvaaraan. Kanalintujen törmäysriskiä voidaan alentaa maalaamalla voimaloiden rungot näkyviksi. Kotaselän tuulivoimahankkeen linnustovaikutukset ovat hallittavissa, kun suunnittelussa huomioidaan arvokkaat luontokohteet ja lajiesiintymät. Hankealue ei sijaitse tärkeiden muuttoreittien ytimessä lukuun ottamatta kurkea ja piekanaa, ja suurin osa linnustosta koostuu talousmetsien yleislajeista. Uhanalaisille ja vastuulajeille kohdistuvat vaikutukset ovat paikallisia ja lievennettävissä huolellisella suunnittelulla. Hankkeen vaikutusten kannalta keskeistä on voimaloiden ja teiden sijoittelun optimointi, erityisesti vanhan metsän alueiden ja Isosuon/Lompisuon suokokonaisuuksien reunojen välttäminen sekä kanalintujen soidinalueiden ja arvokkaiden luontokohteiden säilyttäminen toimintojen ulkopuolella. Rakentamisen ajoittaminen lintujen pesimäajan ulkopuolelle on tärkeää.

Poronhoidon osalta Kotaselän tuulivoimahankkeen päävaikutukset kohdistuvat Kiimingin paliskunnan poronhoitoon sekä jossain määrin myös Kollajan paliskuntaan. Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA-selostus) osana on laadittu myös kattava poronhoidon erillisselvitys. Niissä Kiimingin paliskuntaa ja sen poronhoitoa esitellään tarkasti. Arviointiselostuksessa on myös tunnistettu tuulivoimahankkeen keskeisimmät todennäköiset vaikutukset alueen poronhoitoon. Eri aineistoja on käytetty monipuolisesti mukaan lukien porojen GPS-seuranta-aineistoa. Myös paikallisten poronhoitajien kokemukseräistä tietoa on hyödynnetty hyvin. Lisäksi YVA-selostuksessa (sis. poronhoidon erillisselvitys) on kuvattu keskeisiä haitallisten vaikutusten ehkäisemis- ja lieventämiskeinoja sekä esitetään vaikutusten seuranta. Kokonaisuudessaan YVA-selostus ja sen liitteenä oleva poronhoidon erillisselvitys on laadittu erittäin kattavasti.

Vaikutusten merkittävyyden arviointi on erittäin vaikeaa, sillä tutkimustietoa tuulivoima vaikutuksista porojen liikkeeseen ja laidunten käyttöön sekä poronhoitoon ja sen kannattavuuteen on vielä erittäin vähän. Tämän vuoksi myös epävarmuudet hankkeen todellisista vaikutuksista jäävät väistämättä

suuriksi. YVA-selostuksessa hankkeen kokonaisvaikutusten suuruus päädytään arvioimaan kohtalaiseksi. Arviota perustellaan erityisesti hankealueen koolla suhteessa paliskunnan kokonaisalaan ja saatavilla oleviin laidunresursseihin. Toisaalta YVA-selostuksen liitteenä olevassa poronhoidon erillisselvityksessä vaikutukset sekä porolaitumiin ja porojen laidunnukseen että porotalouteen arvioidaan suuriksi. Erillisselvityksessä päädytään suureen haitalliseen vaikutukseen, mm. koska hankealueen sijainti on arvioitu paliskunnan poronhoidolle keskeiseksi. Luke näkee, että molemmat arviot ovat mahdollisia, mutta katsoo, että hankesuunnittelussa olisi hyvä varautua siihen, että erillisselvityksessä todettu suuri haitallinen vaikutus voi myös toteutua. Sekä YVA-selostuksessa että poronhoidon erillisselvityksessä yhteisvaikutukset Pahkakosken hankkeen kanssa arvioidaan suuriksi.

Luke näkee, että toteutuessaan Kotaselän tuulivoima-alueella voi mahdollisesti olla suurikin vaikutus Kiimingin paliskunnan poronhoitoon, mutta epävarmuudet ovat suuria ja vaikutusten suuruus riippuu mm. siitä, missä määrin tuulivoima-alue tulee vaikuttamaan porojen kevät- ja syyskiertoon sekä vasoma-alueiden käyttöön. Luke yhtyy näkemykseen, että yhteisvaikutukset Pahkakosken hankkeen kanssa ovat todennäköisesti suuret.

1.4 Metsähallituksen luontopalvelut

Vaikutukset valtion suojeluun varattuihin alueisiin

Aivan hankealueessa kiinni ja osin myös hankealueella sijaitsee Isosuon luonnonsuojelutarkoituksiin varattu alue. Metsähallitus yhtyy YVA-selostuksessa esitettyyn johtopäätökseen, että erityisesti hankevaihtoehdossa VE1 tuulivoima-alueen häiriövaikutusten vuoksi tuulivoimalle herkkien lintulajien elinympäristöjen laatu muuttuu huonommaksi, ja se voi karkottaa lintuja niiden elinpiireistä tai heikentää paikalle jääneiden yksilöiden poikastuottoa. Kotaselän ja Pahkakosken hankkeiden yhteisvaikutukset nostaisivat vaikutuksia entisestään.

Natura-arvioinnin tarpeellisuuden arviointi

Hankkeessa on laadittu Natura-arvioinnin tarpeellisuuden selvitys Hirvisuon Natura 2000 -alueelle (SAC/SPA FI1103830). Metsähallitus yhtyy tarpeellisuuden arvioinnin johtopäätökseen, ettei Kotaselän tuulivoimahankkeesta aiheudu merkittävää heikennystä Hirvisuon Natura-alueen suojeluperusteena oleville luontotyypeille tai lajeille.

Natura-arviointi

Metsähallitus lausuu erillisessä lausunnossa Poikainlammit-Karhusuo Natura 2000 -alueen luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisesta Natura-arvioinnista.

Vaikutukset linnustoon

Metsähallitus pitää arvioinnin merkittävänä puutteena, että hankkeen ympäristövaikutusten arviointia varten tehdyt linnustokartoitukset ovat kohdistuneet hankealueelle, eikä tietoja viereisen suojeluun varatun alueen tai Poikainlammit-Karhusuo Natura-alueen linnustosta ole päivitetty, vaikka suojeluun varattu alue sijaitsee aivan tuotantoalueessa kiinni ja pieneltä osin jopa tuotantoalueella. Lisäksi Poikainlammit-Karhusuo on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon myös linnustoarvojen takia. Molemmat kuuluvat myös kansallisesti merkittävään Panumajärven ympäristön suot -FINIBA-alueeseen.

Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihehemaakuntakaavan valmisteluun liittyvässä TUULI-hankkeessa määriteltiin alueet, joille tuulivoimaa ei ole mahdollista sijoittaa, ja alueilla määriteltiin suojavyöhykkeet, joiden avulla oli tarkoitus varmistaa, ettei tuulivoima aiheuta haitallisia

ympäristövaikutuksia. Yksi niistä oli 1000 metrin etäisyys FINIBA-alueisiin. Tämä ei Kotaselän osalta toteudu, sillä FINIBA-alue ulottuu osin hankealueen sisäänkin.

Metsähallitus korosti jo hankkeen YVA-ohjelmasta antamassaan lausunnossa, että koska Isosuossa on kyse luonnonsuojeluun varatusta alueesta, tulee linnustonselvitykset tehdä perusteellisesti, ja samoin Natura-arvioinnissa tulee Naturatietolomakkeen lisäksi käyttää uusinta tietoa suojeluperustelajeista. Lisäksi Metsähallitus toi ilmi, että Isosuon alueelta ja Poikainlammit-Karhusuon Natura-alueelta on olemassa maalinnuston linjalaskenta-aineistoa, ja niitä tulisi tiedustella Metsähallituksen Luontopalveluilta. Näin ei kuitenkaan ilmeisesti ole tehty tai tietojen käytöstä ei ainakaan Natura-arvioinnissa tai YVA-selostuksessa mainita. Hankkeen yhteydessä toteutetuissa linnustonselvityksissä alueella havaittiin mahdollisesti pesimäikäinen salassa pidettävä uhanalainen petolintupari. Linnuista ei tehty muita havaintoja. Tämän vuoksi Metsähallitus myös huomautti, että jos hankkeen vaikutusalueelta löytyy uusi salassa pidettävän lajin reviiri, tulee vaikutukset sekä yhteisvaikutukset muiden maankäytön hankkeiden kanssa arvioida Metsähallituksen ohjeistuksen mukaisesti. YVA-selostuksesta ei kuitenkaan selviä, onko lajin mahdollisen uuden reviirin olemassaoloa selvitetty.

Metsähallitus yhtyy YVA-selostuksen johtopäätökseen molempien hankevaihtoehtojen suuresta vaikutuksesta linnustoon.

YVA-selostuksessa päädytään seurantaohjelman osalta ilman perusteluja siihen, ettei linnuston osalta erillistä seurantaa nähdä tarpeelliseksi. Metsähallitus ihmettelee tätä johtopäätöstä, koska hankkeen molemmilla vaihtoehdoilla todetaan olevan kielteisiä vaikutuksia linnustoon. YVA-asetuksen (277/2017) 4 §:n mukaan arviointiselostuksessa tulee esittää ehdotus hankkeen mahdollisten merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten seurantajärjestelyistä.

Suhde maakuntakaavaan

Metsähallitus huomauttaa, että Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan toisessa julkisessa ehdotusvaiheessa kaavasta poistettiin viisi seudullista tuulivoimaloiden aluetta, joista Kotaselkä oli yksi. Poistaminen tehtiin siksi, että alueista muodostui läheisiin Natura-alueisiin suuria riskejä. Lisäksi Kotaselän alueen poiston synnä olivat vaikutukset piekanan ja petolinnuston päämuuttoreittiin, ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvat yhteisvaikutukset. Suppeampikin Kotaselän hankevaihtoehtoista täyttää seudullisesti merkittävän (10 voimalaa) tuulivoimakokonaisuuden rajan eli on maakuntakaavan vastainen.

Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan mukaan seudullisesti merkittävä tuulivoimarakentaminen tulee sijoittaa ensisijaisesti maakuntakaavassa osoitetuille tuulivoimaloiden alueille. Tapauskohtaisesti voidaan harkita tuulivoimaloiden sijoittamista myös muille alueille, mikäli selvityksillä ja vaikutusten arvioinnilla voidaan varmistua siitä, ettei alue yksin tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa merkittävästi lisää tuulivoimarakentamisesta aiheutuvia haitallisia yhteisvaikutuksia muihin elinkeinoin, asutukseen, luontoympäristöön, tuulivoimalle herkille lajeille, Natura 2000 -verkostoon sekä ekologisen verkoston ja sen ydinalueiden säilymiseen tai muuhun ympäristöön. Kotaselän tuulivoimaloiden alueen on jo maakuntakaavan selvityksissä todettu vaikuttavan haitallisesti luontoympäristöön ja lisäksi ympäristövaikutusten arvioinnin mukaan molemmilla hankevaihtoehdoilla on kielteisiä vaikutuksia linnustoon.

Johtopäätökset

Metsähallituksen näkemys on, ettei kumpikaan YVA-menettelyssä arvioiduista hankevaihtoehtoista ole toteuttamiskelpoinen joko maakuntakaavan vastaisuuden tai linnustovaikutusten takia.

1.5 Oulun museo- ja tiedekeskus, arkeologia

Hankealueella on tehty arkeologinen inventointi kenttäkaudella 2023 (OULU Kotaselkä, Tuulivoimahankkeen arkeologinen inventointi 2024 / Maanala Oy) ja suunnitelmissa tapahtuneiden vuoksi edellytetty täydennysinventointi vuonna 2024 (OULU Kotaselkä, Tuulivoimahankkeen arkeologinen täydennysinventointi 2024 / Maanala Oy). Riittäviksi katsottavissa inventoinneissa on raportoitu 18 arkeologista kohdetta. Näistä kaksi kuitenkin sijaitsee YVA-selvitysvaiheen mukaisen hankerajauksen ulkopuolella. Nämä kohteet Nauruanoja 2 (1000050378) ja Hautakaarrot (1000050381) ovat mukana hankealueen arkeologista kulttuuriperintöä esittävässä selostuksen taulukossa 8–2. Mainittujen kohteiden yhteyteen taulukkoon on suositeltavaa kirjata huomio niiden sijainnista hankealueen ulkopuolella. Muuttuneen aluerajauksen myötä on jäänyt huomioon ottamatta aivan alueen lounaisrajalle sijoittuva kivikautinen asumuspainanneasuinpaikka Kotilansuo (1000029373). Se on syytä huomioida hankkeen jatkosuunnittelussa. Nyt kyseessä olevalta hankealueelta tunnetaan kaikkiaan siis 16 kiinteää muinaisjäännöstä ja yksi muu kulttuuriperintökohde.

Arkeologisen kulttuuriperinnön nykytilanne ja hankkeen vaikutukset käsitellään asianmukaisesti ja selkeästi selostuksen luvussa 8 Maisema ja kulttuuriympäristö. Pääotsikkona tämä on kattava, mutta luvun alaotsikoinnissa olisi selkeämpää käyttää otsikon Maisema ja kulttuuriympäristö sijasta otsikkoa Maisema ja rakennettu kulttuuriympäristö. Näin siksi että kulttuuriympäristön käsitteeseen kuuluvat maiseman ohella sekä arkeologinen kulttuuriperintö että rakennettu kulttuuriympäristö.

Hankkeen suorat vaikutukset yksittäisiin muinaisjäännöskohteisiin voivat olla lähinnä rakentamisen tai ylläpidon aikana kohteeseen tai sen ympäristöön kohdistuvia fyysisiä muutoksia. Hankkeen vaikutuksia arkeologiseen kulttuuriperintöön arvioitaessa onkin kiinnitetty huomiota kohteisiin, joiden läheisyyteen on suunniteltu muuttuvaa maankäyttöä tai jo olevaa rakentamista kuten parannettu tielinja. Oleellista on, että nämä kohteet on nostettu esiin selostuksessa. Vaikutukset on arvioitu kokonaisuudessaan kohtalaisesti kielteisiksi. Kivikautisen asuinpaikan Puurosuo osalta muutoksen suuruus on arvioitu erittäin suureksi kielteiseksi, sillä kohteen arvioidaan tuhoutuvan joko kokonaan tai osittain, mikäli vaikutuksia ei voida lieventää tarkemmalla suunnittelulla ja jättämällä se pystytysalueen ulkopuolelle. Jatkosuunnittelussa kohde tulee ensijaisesti ottaa huomioon niin, että sen alueelle ei tulla osoittamaan muuttuvaa maankäyttöä. Lisäksi on huomattava, että kyseessä on kivikautinen asuinpaikka, jonka rajausta ei ole tarkasti selvitetty. Niinpä kohteen rajausta on tässä vaiheessa pidettävä ohjeellisena. Mahdollinen kajoamistarve tähän tai muihin hankealueen kohteisiin tulee arvioidavaksi alueen kaavan laatimisen yhteydessä, viime kädessä muinaismuistolain 13 §:n mukaisissa neuvotteluissa, jolloin muinaismuistolain 11 §: mukaista kajoamislupaa ei edellytetä.

Syksyllä 2024 on hyväksytty valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden (VARK) inventointi, jossa on määritelty manner-Suomen merkittävimmät arkeologiset kohteet. Kyseessä on maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 132/1999) mukaisten valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) tarkoittama valtioneuvoston hyväksymä inventointi, joka on tullut voimaan 1.3.2025 (ks. VARK-alueet). Hankealueen läheisyydessä on useita VARK alueita, joita ei selostuksessa lainkaan tuoda esille. VARK-kohteet tulisi tarkastella selostuksessa vastaavalla tavalla kuin maisema-alueet (VAMA)

ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY). Nyt ne puuttuvat muun muassa lähimpiä kulttuuriympäristön arvokohteita esittävästä kartasta (kuva 8–3).

Arkeologisen kulttuuriperinnön piiriin kuuluu muinaisjäännosten ja esineiden lisäksi myös muinaisjäännosten tutkiminen, hoito ja kohteiden sekä niitä koskevan tiedon esille tuominen. Tältä kannalta on merkittävää Oulun museo- ja tiedekeskukseen kuuluvan Kierikin muinaiskeskuksen (ent. Kierikkikeskus) toiminta. Iijokivarressa Pahkakosken-Kierikin alueen yli kolmenkymmenen kivikautisen arkeologisen kohteen kokonaisuuteen toimintansa perustava keskus on kansainvälisestäkin arvostettu arkeologinen esihistoria- ja kulttuurimatkailukeskus. Maakuntakaavassa ja Oulun yleiskaavassa seudullisesti merkittävänä kulttuuriperintöön ja luontoon tukeutuvana matkailupalvelukeskuksena osoitetun keskuksen toiminnan ytimessä on kävijän mahdollisuus kokemukselliseen toimintaan ranta-alueella sijaitsevassa kivikauden kylässä. Tätä tukee päärakennuksessa oleva näyttelytoiminta. Aluekokonaisuuden merkittävydestä kertoo se, että osa Muinaiskeskuksen alueesta on Kierikinkankaan VARK-aluetta (VARK_ID 100270). Jokivarren kohteista peräti kuusi kuuluu Yli-lin Kierikin kivikauden kohteet VARK-alueeseen (VARK_id 100264).

Joen pohjoisrannalla sijaitsevan kivikauden kylän maisema avautuu etelään suoraan kohti suunniteltua tuulivoima-aluetta. Etäisyys kivikauden kylästä hankealueen rajalle on lähimmillään noin 3,4 km; Kierikkikeskuksen päärakennukseen etäisyys on noin 3,8 km. Lähimpien viiden voimalapaikan etäisyys Kierikkikeskuksen päärakennuksesta on noin 4,9-5,4 km, kivikauden kylästä etäisyydet ovat on noin 4,5,-5 km. YVA-selostuksessa on tarkasteltu hankkeen maisemavaikutuksia myös Kierikin muinaiskeskuksen. Tuulivoimaloiden todetaan keskuksen kohdalla näkyvän ranta-alueelle, jolla sijaitsevan kivikauden kylän alueelle kohdistuu voimakkaita maisemallisia vaikutuksia tuulivoimaloista noin 5 kilometrin etäisyydeltä. Kokonaisuudessaan hankkeen maisemalliset vaikutukset koko Kierikkikeskukselle on arvioitu kohtalaisiksi. Kokonaisarviota ilmeisesti on katsottu lieventävän sen, että voimalat eivät näy keskuksen päärakennukselle. Kierikin muinaiskeskuksen elämyksellisen toiminnan kannalta oleellisin alue kuitenkin on kivikauden kylä. Lisäksi arvioinnissa aivan oikein todetaan tuulivoimapuiston poikkeavan modernina rakennelmana ranta-alueen kivikauden kylän ympäristöstä.

YVA-ohjelmasta saadun palautteen perusteella hankealuetta on supistettu pohjoisesta; etelään päin aluetta on hieman laajennettu. Museon lausunnon mukaisesti on maisema-arviointia tehty myös Kierikkikeskuksen alueelta. Kivikauden kylän rannasta olevat havainnekuvat (selostus, kuva 8–17 ja liite 3, kuva 13) osoittavat tuulivoimaloiden maisemalliset vaikutukset voimakkaiksi, kuten selostuksessakin on todettu. Arviota osaltaan tukevat myös hankkeen näköalueanalyysit. Selostuksessa myös todetaan hankkeesta nykyiselle tuulivoimapuistoalueen ulkopuoliselle lähivaikutusalueen maankäytölle aiheutuvan haitan koostuvan maisemakuvan muutoksen välillisistä vaikutuksista, joista merkittävimpien todetaan kohdassa 7.3.3.2 kohdistuvan maakunnallisesti arvokkaaseen Karjalankylän-Hökänrannan kulttuurimaisema-alueeseen, Yli-lin keskustan maakunnallisesti merkittäviin rakennetun kulttuuriympäristön alueisiin sekä arkeologiseen esihistoria- ja kulttuurimatkailukeskus Kierikkiin. Sivun 118 yhteenvedossa Kierikin ranta-alueelle maisemalliset vaikutukset todetaan voimakkaiksi, mutta kuitenkin ”kokonaisuudessaan kohtalaisiksi”.

vapaaseen laiduntamiseen. Paliskuntien rajoilla ei ole esteitä. Paliskuntien poronhoito perustuu luonnonlaitumiin ja porojen vapaaseen laiduntamiseen laidunkiertonsa mukaisesti.

Kiimingin paliskunnassa on jo tuulivoimatuotantoa ja sen alueelle ja siihen rajautuen on parhaillaan lukusia laajoja tuulivoimahankkeita selvittävänä. Pienen paliskunnan alueelle suunniteltujen tuuli- ja aurinkovoimahankkeiden yhteisvaikutus paliskunnan poronhoidolle nousee keskeiseksi hankkeiden vaikutusten arvioinnissa. Kiimingin paliskunnalla on erittäin suuri huoli elinkeinonsa alueiden riittävydestä ja sen jatkuvuudesta. Myös naapuripaliskuntien alueille on suunnitteilla lukuisia tuulivoimahankkeita.

Poronhoitolaki ja maakuntakaavat

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990): ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta” (PHL 3§).

Poronhoitolain 53 §:n mukaan: ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Hankealueella on Metsähallituksen hallinnoimia valtion maita. YVA-menettelyn ai-kana järjestettiin kaksi poronhoitolain 53 §:n mukaista neuvottelua. Ensimmäinen neuvottelu järjestettiin YVA-ohjelmavaiheessa 1.6.2023 ja toinen neuvottelu YVA-selostusvaiheessa 9.1.2025.

Voimassa olevan Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan poronhoitoalueen rajaa koskevan merkinnän määräys kuuluu: Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokinta-paikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa. Pohjois-Pohjanmaan 1. ja 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimatuotannon suunnittelun yleisiin suunnittelumääräyksiin on kirjattu, että poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset. Myös alueella voimassa olevassa Uuden Oulun yleiskaavassa edellytetään, että poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytykset turvataan suunnittelussa. Pohjois-Pohjanmaan voimassa olevissa maakuntakaavoissa ja energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa Kotaselän hankealueella ei ole merkitykseltään seudullisen tuulivoimala-alueen mahdollistavaa merkintää.

Ympäristölle aiheutetut muutokset vaikuttavat aina poronhoitoon. Poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten asianmukaiseen selvittämiseen ja huomioon ottamiseen suunnittelussa ohjaa paitsi poronhoitolaki, myös YVA-laki sekä alueella voimassa ja vireillä olevat maakuntakaavat.

Vaikutukset poronhoidolle

Poronhoito on ekstensiivinen maankäyttömuoto, jonka kannattavuus perustuu laajoihin laidunalueisiin ja porojen luontaisen laidunkierron mukaiseen vapaaseen laiduntamiseen. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset laidunalueet (mm. kesä, talvi, rykimä,

vasoma), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan poronhoidon toiminta-alueet ja infrastruktuuri (mm. kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät, laidunkierroaidat ym.). Paliskunnan toiminta on suunnitelmallista elinkeinon harjoittamista. Kaikki paliskunnan alueelle tuleva uusi toiminta vaikuttaa poronhoitoon, sillä paliskunta eri osineen on yhtenäinen toimintaympäristö. Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä.

Tuulivoimahanke aiheuttaa suorja ja epäsuoria laidunmenetyksiä Kiimingin paliskunnalle. Hanke sijoittuu paliskunnan tärkeille talvi- ja syyslaidunalueille sekä osittain tärkeälle kevät- ja kesälaidunalueelle. Poroja myös vasoo hankealueella ja porojen kevät- ja syyslaidunkierto kulkee alueen kautta. Alueen porot käsitellään hankealueelta luoteeseen sijoittuvassa Hökän erotusaidassa, Isokankaan tai Sompakankaan erotusaidassa. Aidoissa erotellaan merkittävä osa Kiimingin paliskunnan poroista syksyisin. Vasojen kesämerkintä tapahtuu Pihlajasuon ja Pyöriäsuon aitapaikoilla. Lisäksi käytetään alueelle tarpeen mukaan pystytettäviä siirtoaitoja. Hankealueelta ja sen läheisyydestä kerätään poroja syksyisin erotukseen syyslaidunalueilta. Hankealueella sijaitsee myös talvilaidunalueita, johon porot siirtyvät erotusten jälkeen ennen porojen keräämistä kotitarhoille talvista lisäruokintaa varten. Alueen viereen sijoittuu kaksi muuta hanketta ja paliskunnalla on suuri huoli porojen laidunmaiden riittävydestä ja porojen siirtymisestä poronhoitoalueen ulkopuolelle.

Useiden pohjoismaisten tutkimusten mukaan porot välttävät ihmistoiminnan aiheuttamaa häiriötä, ja ovat sille herkkiä etenkin kevättalvella, vasoma-aikana ja sen jälkeen pienten vasojen kanssa (Skarin & Åhman 2014, Skarin ym. 2015, Skarin ym. 2018, Skarin ym. 2021). Etenkin Ruotsissa on tutkittu po-ronhoidolle aiheuttavia vaikutuksia tuulivoiman osalta. Skarinin ym. (2015) mukaan vasomisaikana porovaatimet välttivät tuulipuistoja niiden rakentamisaikana jopa 3,5 km päähän alueesta. Tolvanen ym. (2023) tarkasteli yhteenvetojulkaisussaan 84:aa vertaisarvioitua tutkimusta maailmalta. Tutkimuksen mukaan porot välttävät tuulivoimaloiden alueita keskimäärin 5 km säteellä. Suurin osa tutkimuksista on tehty nykyistä pienemmillä voimaloilla, ja välttäminen voi olla vielä suurempaa nykyisillä voimalatyypeillä (Tolvanen ym. 2023). Porojen laidunalueen välttämistä ilmeni sekä elinpiirin valinnan tasolla, että elinpiirin sisällä tapahtuvalla laitumen valinnan tasolla. Porot myös lakkasivat käyttämästä tai käyttivät vähemmän tuulipuistojen läheisistä vakiintuneista kulkureiteistään ja liikkuivat nopeammin alueen poikki, mikä kielii stressistä (Skarin ym. 2015). Tuulivoiman aiheuttama häiriö (melu ja liike) porojen laiduntamiselle vasoma-aikana on todettu myös pysyvän hankkeiden toiminnan aikaisena (Skarin ym. 2018). Tällöin aiheutuu välillisiä laidunmenetyksiä laajemmalla alueella kuin itse hankealue. Mikäli laidunresurssi esimerkiksi kulumisen vuoksi vähenee alueelta ja alue muuttuu rauhattomaksi, on mahdollista, että porot eivät pysy alueella myöskään syksyllä ja syystalvella. Tämä johtaa siihen, että poronhoito tulee järjestää alueella uudelleen, mikä vaatii työtä ja mahdollisesti uusia poronhoidon rakenteita. Tutkimuksen mukaan tuulivoimatuotanto yhdessä muun maankäytön kanssa vaikutti negatiivisesti porojen ja poronhoidon optimaaliseen laidunten käyttöön talvella ja muun muassa porokolarit ja petovahingot lisääntyivät (Skarin ym. 2021).

Laidunten vähentyessä, pirstoutuessa ja käytettävyyden heiketessä muuten, porojen laidunnuspaine lisääntyy muilla alueilla ja laitumet kuluvat epätasaisesti. Tämä voi johtaa siihen, että porojen teurastuotto (vasaprosentti) alenee, teuraspainot alenevat ja porotalouden lihantuotto kärsii. Toisaalta poroja voidaan joutua ottamaan lisäruokinnan piiriin entistä aiemmin, jos ne pyrkivät

lähtemään normaaleilta laidunalueiltaan pois tai jos ne eivät saa tarpeeksi ravintoa kuluneilta laidunalueilta. Aikaistunut lisäruokinta tarkoittaa lisäkustannuksia ja elinkeinon kannattavuuden heikkenemistä edelleen. Hanke voi aiheuttaa porojen siirtymisen alueille, missä ne aiheuttavat haittaa viljelyksille ja vakituiselle asutukselle. Tämä on poronhoitolaissa kiellettyä, joten paliskunnille aiheutuu lisätyötä ja kustannuksia porojen siirtämisestä, vahinkojen estämisestä ja korvaamisesta. Lisäksi aiheutuu ristiriitoja asukkaiden kanssa. Hanke sijoittuu poronhoitoalueen rajalle sekä lähelle paliskuntien välisiä rajoja, missä ei ole aita. On mahdollista, että porot siirtyvät tuulivoimarakentamisen vuoksi poronhoitoalueen ulkopuolelle tai naapuripaliskuntiin, mistä niitä täytyy hakea pois. Porojen siirtyminen vaikeuttaa poronhoitotöitä ja lisää niiden kustannuksia. Rauhallisilta laidunalueilta vilkkaille pääteille johtavat tiet, jotka pidetään talvellakin auki, johdattavat porot suuremman kolaririskin alueille. Lisäksi hankkeiden rakentamisaikainen liikenne ja virkistyskäyttöliikenne lisäävät porokolareita ja häiriötä alueella. Tuottava porokarja heikkenee ja vähenee, mitä porokolareista saatava korvaus ei kata.

Kotaselän hankealue sekä sen viereen sijoittuvat Pahkakosken ja Iso Pihlajasuon hankkeet sijoittuvat Kiimingin paliskunnan tärkeiden erotusaitapaikkojen, Hökän ja Isokankaan läheisyyteen, sekä Pihlaja-suon ja Pyöriäsuon vasanmerkintäaitapaikkojen lähialueille mistä porot kootaan ja kuljetetaan aidoille. Erotusaitapaikat rakennetaan yleensä sinne, missä porot perinteisesti luontaisesti kokoontuvat ja missä ne saadaan kustannustehokkaasti aitaan. Porojen erotusaitaan vieviä kuljetusreittejä sijoittuu hankealueen viereen. Poroja ei voida kuljettaa tokkana mistä tahansa, vaan porojen luontainen kulku ja alueen maasto, sekä alueen rauhallisuus ja muu maankäyttö vaikuttavat siihen, miten sitä voidaan toteuttaa. Mikäli hanke vaikeuttaa tai estää porojen kuljettamisen aitaan, aiheutuu paliskunnalle ylimääräisiä kustannuksia. Mikäli poroja ei saada kuljetettua aitaan tai mikäli porot eivät enää kokoontu aidan lähialueille aita jää kokonaan pois käytöstä.

Tuulivoimaloiden perustuksiin ja rakennettavaan ja parannettavaan tiestöön tarvitaan soraa tai muuta maa-ainesta. Maa-ainesten ottaminen poronhoitoalueelta lisää poronhoidon laidunmenetyksiä, mikä myös on yksi energiantuotannon kumulatiivisista vaikutuksista.

YVA-selostus

Porotalousselvityksessä tuodaan esille, että tutkimustietoa tuulivoiman vaikutuksista poroihin ja poronhoitoon on vähän ja se on osin ristiriitaista. Paliskuntain yhdistyksen näkemyksen mukaan tuulivoiman vaikutuksia poronhoitoon arvioitaessa on vältettävä tyypillisiä virheolettamia:

1) Tutkimukset antavat "ristiriitaista" tietoa.

- Tutkimuksissa on laajalti todettu porojen ja muidenkin eläinten välttämiskäyttäytyminen (esim. Tolvanen ym. 2023). Esimerkiksi tutkimuksessa Flydal ym. (2004) porot olivat vuoneloita tai urakoita ja tutkimuksen aikana aidassa – tästä ei voi päätellä, että eläimet "eivät häiriintyneet", kun niillä ei ollut tosiasiallisia mahdollisuuksia väistää. Colman ym. (2013) oli norjalainen tutkimus kesälaidunnuksesta, jossa porot laidunsi-vat niemimaalla. Tässäkään poroilla ei ollut tosiasiallista mahdollisuutta väistää voimaloita.
- Tutkimus- ja kokemusperäinen tieto voimaloiden vaikutuksesta karttuu koko ajan. Paliskunnilla itsellään on paljon tietoa.

2) Porojen käyttäytymistä toiminnan aikana ei voida tarkoin ennustaa.

- On jo riittävästi tutkittua tietoa ja paliskuntien kokemusperäistä tietoa, jonka mukaan on hyvin todennäköisin perustein odotettavissa jonkin asteista porojen väistämiskäyttäytymistä. Varovaisuusperiaatetta olisi noudatettava etenkin häiriöherkillä laiduntyypeillä, kuten kevätlaitumilla ja vasonta-alueilla. Edelleen tarvitaan lisää tietoa esimerkiksi suuren kokoluokan voimaloiden vaikutuksesta, joka voi olla paljon laajempi kuin mitä tähän mennessä on tutkittu tai mistä on kokemuksia. Suurin osa tutkimuksista on tehty nykyistä pienemmillä voimaloilla, ja välttäminen voi olla vielä suurempaa nykyisillä voimalatyypeillä (Tolvanen ym. 2023)

Porotalousselvityksessä on listattu tuulivoima-alueen vaikutuksia rakentamisen sekä toiminnan aikana. Tässä listauksessa on mainittu, että tuulivoimahankkeella voi olla vaikutuksia hyönteisten määrään. Tätä on tarkennettu niin, että hyönteisvaikutus voi olla suurempi kuin ihmistoiminnasta aiheutunut vaikutus, mistä syystä porot voivat hakeutua avoimille alueille, kuten tuulivoimaloiden tai avoimemman tiestön lähelle ja pienempi hyönteisten määrä on myönteistä, koska kova räkkä ja kuuma kesä voivat kasvattaa vasakuolleisuutta ja alentaa syksyisiä teuraspainoja. Ei ole kuitenkaan tutkimuksellista näyttöä sille, että tuulivoimalat vähentäisivät räkkää tai hyödyttäisivät poroa. Tuulivoimaloiden avoimet sorakentät tarjoavat yksittäisille poroille hetkellistä räkkäsuojaa, mutta huonoa porolaidunta, joten vaikutusta ei voida kokonaisuutena tarkastellen pitää positiivisena.

Porotalousselvityksessä esitetään, että poronhoidon merkityksen perusteella erotetaan saamelaisalue ja sen eteläpuolella oleva erityinen poronhoitoalue ja muu poronhoitoalue (Kuva 2–1). 20 pohjoisinta paliskuntaa muodostaa erityisen poronhoitoalueen, joten erityinen poronhoitoalue ulottuu myös saamelaisten kotiseutualueelle. Selvitystä koskeva tuulivoimahanke sijaitsee Kiimingin paliskunnassa ja selvityksessä on käytetty esimerkkinä Sallivaaran paliskunnan erotusaitaa (Kuva 3–3). Selvityksen kannalta olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa käyttää esimerkkinä kyseiselle alueelle sijoittuvia erotusaitarakenteita.

Kiimingin paliskunnan rakenteita hankealueen lähistöllä on esitetty porotalousselvityksessä kartalla (Kuva 3–4). Nykytilan osalta ei ole kuitenkaan tekstissä kuvattu minkä nimisiä aitoja alueella on, mihin aitoja käytetään, paljonko niissä käsitellään poroja tai mistä porot kuljetetaan aitoihin. Nykytilan kuvaus on tältä osin puutteellinen poronhoitotöiden ja toiminnan kuvaamisen osalta. Porotalousselvityksessä (s. 39) mainitaan, että tällä hetkellä hankealue on Kiimingin paliskunnan porojen keskeistä syys- ja talvi-laidunalueita, ja osa paliskunnan porojen nykyisistä kesälaitumista ja tärkeistä vasoma-alueista sijaitsee tuulivoima-alueen välittömässä läheisyydessä. Kuitenkin paliskunnan kartalle osoittama vasoma-alue sijoittuu hankealueelle, sen itäpuoleiseen osaan. Myös TOKAT-aineistossa kuvattuja kevät- ja kesä-laidunalueita sijoittuu hankealueelle.

Vaikutukset naapuripaliskuntien porojen laiduntamiseen ja poronhoitoon tulee myös arvioida asianmukaisesti. Paliskuntain yhdistys toi esille arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa, että arviointiohjelmasta jäi epäselväksi, aiotaanko vaikutuksia Kollajan poronhoidolle arvioida. Nyt nähtävillä olevassa porotalousselvityksessä kerrotaan, että Kollajan osalta ei ole tehty erillistä paliskunnan laidunkierro tarkastelua. Pantaseurantadatan tulkinnan yhteydessä on käyty Teams-kokous, jossa on selvitetty tarkemmin paliskunnan toimintaa sekä keskeisiä poronhoidolle merkittäviä rakenteita, jotka voivat vaikuttaa seurannassa olleiden porojen liikkeisiin. Tämä arviointi ei ole riittävä vaan myös Kollajan paliskunnan osalta olisi tullut arvioida ja esittää vaikutukset

laiduntamiseen ja poronhoitoon asianmukaisesti ja riittävällä tavalla. Pantaseurantadataa on ainoastaan kahdesta porosta ja näiden kahden poron seurantapannoista saadun datan perusteella on muodostettu karttoja. Kaksi pantaa ei ole riittävä määrä seurannan toteuttamista ja vaikutusten arviointia varten.

Porotalousselvityksessä on Kiimingin paliskunnan osalta ollut käytettävissä 15 seurantapantaa, joista on saatu seurantadataa vuodelta 2023. GPS-seurantadata on kerätty Pahkakosken hankkeen yhteydessä. Porotalousselvityksessäkin todetaan, että pantadataa on ollut saatavilla niukasti ja pääasiassa vuodelta 2023. Aineistoa on kuitenkin tulkittu yhdessä paliskunnan kanssa ja porotalousselvityksessä mainitaan, että aineisto vähäisyydestään huolimatta vahvistaa paliskunnan viestiä porojen liikkeistä, sekä TOKAT-aineistossa kuvattua laidunkiertoa ja tärkeiden laidunalueiden merkintöjä. Selvityksessä tuodaan esille, että seurannassa on nähtävissä porohavaintoja myös poronhoitoalueen ulkopuolelle. Poronhoitoalueen etelärajalla toisinaan poroja voi päätyä poronhoitoalueen ulkopuolelle, mihin paliskunnat reagoivat heti tiedon saatuaan. Tuulivoimaloiden vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon, että paliskunnan pelkona on, että poronhoitoalueen ulkopuolelle kohdistuu Kotaselän hankkeen ja muiden hankkeiden yhteisvaikutusten myötä kasvavaa painetta tuulivoimala-alueiden välttämisen seurauksena. Porotalousselvityksessä on arvioitu, että hankkeen aiheuttama väistämisaikutus poroilla suuntautuukin hyvin toden-näköisesti ulos paliskunnan alueelta, kun huomioidaan mahdollinen väistämisaikutus jopa 5 kilometrin etäisyydelle tuulivoimapuiston aiheuttamaan näkymään tai ääneen nähden (Kuva 2–8 ja Kuva 2–9).

Hankkeessa on sekä tuulivoimaloiden alueen että myös sähkönsiirron osalta välttämätöntä selvittää niiden yhteisvaikutukset olemassa olevien ja suunnitteilla olevien hankkeiden kanssa. Porotalousselvityksessä mainitaan, että yhteisvaikutuksia arvioidaan niiden tiedossa olevien hankkeiden osalta, jotka ulottuvat noin 35 kilometrin etäisyydelle Kotaselän hankealueesta. Erityisesti selvityksessä on kiinnitetty huomiota yhteisvaikutuksiin viereisen rakenteilla olevan Pahkakosken ja Iso Pihlajasuon alueiden kanssa, mikä on tarkoituksenmukaista. Yhteisvaikutusten osalta ei ole kuitenkaan esitetty arviota vaikutuksen merkittävydestä tässä yhteydessä. Yhteisvaikutusten osalta Paliskuntain yhdistys suosittelee tarkastelualueeksi koko kyseessä olevan paliskunnan aluetta. Yhteisvaikutusten osalta tarkasteltu 35 km ei välttämättä ole riittävä, ainakin viitaten kuvaan 4–2, jossa näkyy 30 km etäisyys. Tällöin ulkopuolelle jäisi ainakin osittain Mustasuo-Tynnyrikorven hankekokonaisuus. Kuvassa olisi ollut hyvä olla näkyvissä 35 km rajaus, jota mainittiin käytettävän tarkastelussa. Taulukossa 4–1 taas esitetään lähialueen tiedossa olevia hankkeita alle 20 km etäisyydellä. Tarkastelualue on epäselvästi esitetty arvioinnissa. YVA-selostuksessa esitetään kokonaisarvio yhteisvaikutusten osalta Pahkakosken hankkeen kanssa, joka arvioidaan ilman lievennystoimenpiteitä suureksi.

Hankkeen sähkönsiirron vaikutukset porotalouteen arvioidaan vähäiseksi perustuen siihen, että voimajohto on jo rakennettu. Liityntävoimajohto on sisällytetty Pahkakosken tuulivoimahankkeen YVA-menettelyyn, joten Kotaselän tuulivoimahankkeen YVA-menettelyyn ei näin ollen sisälly sähkönsiirron ympäristövaikutusten arviointia. Tämä on puute sillä myös sähkönsiirron vaikutukset tulisi arvioida riittävällä tasolla.

Porotalousselvityksessä arvioidaan, että Kotaselän hankkeella ei yksinään olisi niin suuria haitallisia vaikutuksia Kiimingin paliskunnan toimintaedellytyksiin, että sen perusteella poronhoidon jatkuminen paliskunnassa olisi uhattuna. Kotaselän hankealue sijoittuu kuitenkin paliskunnan

muotoon nähden kapealle alueelle, jonka on laidunkierrolle merkittävää aluetta.

Porotalousselvityksessä esitetyissä kuvissa (2–8 ja 2–9) on esitetty tutkimustietoon perustuen teoreettinen alue väistämiseksi. Kuvista on nähtävissä, että häiriöalue ulottuu paliskunnan kapeassa kohdassa etelälaidalta pohjoislaidalle saakka. Porotalous-selvityksessä esitetty 5 km häiriövyöhyke on tarkoituksenmukainen tarkastelualue suhteessa tutkimustietoon. Kuvista on nähtävissä se, että häiriövyöhyke katkaisee paliskunnan eli ei voida sanoa, ettei hankkeella olisi yksinään suuria haitallisia vaikutuksia.

Porotalousselvityksessä onkin arvioitu vaikutusten merkittävyys porolaitumien ja porojen laidunnuksen osalta suureksi. YVA-selostuksessa esitetään kokonaisarvio vaikutusten merkittävydestä, joka on arvioitu Kotaselän hankkeen osalta kohtalaiseksi kielteiseksi. Paliskuntain yhdistys näkee, että vaikutukset ovat huomattavasti suuremmat kuin kohtalaiset kielteiset. YVA-selostuksessa arviota perustetaan sillä, että Kotaselän hankealue on kohtuullisen pieni suhteessa koko paliskunnan kokoon ja muutoksen suuruuden arvio perustuu hankkeen alle jääviin laidunalueisiin, jotka arvioidaan merkittävyydeltään suhteellisen vähäisiksi laidunnukselle. Hankealueelle sijoittuu kuitenkin poronhoidolle tärkeää vasoma-alueita ja muuta laidunta sekä paliskunnan toiminnan kannalta tärkeä laidunkierto kulkee alueen läpi. Ei ole myöskään oleellista verrata hankealueen kokoa paliskunnan kokoon. Se ei kerro hankkeen kokonaisvaikutuksista poronhoitoon, eikä se kerro alueen merkityksestä poronhoidolle.

Lopuksi

Alueen maakunta- ja yleiskaavasta tulee määräyksiä, jotka YVA-lain ja poronhoitolain kanssa edellyttävät erityistä poronhoidon huomioon ottamista suunnittelussa ja sen toimintaedellytysten turvaamisesta. YVA-menettelyssä tulee arvioida asianmukaisesti poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset. Hankkeessa on välttämätön tarve yhteisvaikutusten arvioinnille sekä myös niiden hallinnalle paliskunnan alueelle suunniteltujen muiden tuuli- ja aurinkovoima-alueiden sekä voimajohtojen kanssa. Menettelyssä tulee etsiä keinoja ja esittää toimia haitallisten vaikutusten estämiseen, lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä alueen poronhoidon harjoittajien kanssa. Mikäli hanke etenee toteutukseen, sen rakentamisesta ja toiminnasta aiheutuvat haitat tulee estää ja lieventää sekä kompensoida haittaa kärsivälle paliskunnalle täysimääräisesti. Näistä tulee sopia ennen kaavan valmistumista. Kaavamenettelyn aikana tulee jatkaa neuvotteluita tarvittaessa paliskuntien kanssa.

Kiimingin paliskunta katsoo, että hanke ei ole toteuttamiskelpoinen poronhoidon näkökulmasta ilman, että se vaarantaisi poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä yhdessä alueen viereen sijoittuvien Pahkakosken ja Iso Pihlajasuon tuulivoimahankkeiden kanssa. Kotaselän hanke sijoittuu kapealle alueelle paliskunnan rajan ja lijoen väliin, ja tukkii porojen laidunkierroa ja ohjaa poroja poronhoitoalueen ulkopuolelle. Paliskunta on pieni ja sen alueelle sijoittuisi jo liian paljon tuulivoimatuotantoa aiheuttaen suoria ja epäsuoria laidunmenetyksiä ja haittaa poronhoidon toiminnalle. Paliskunta vastustaa hanketta. Paliskuntain yhdistys yhtyy näkemykseen. Hankkeesta aiheutuisi yksinään ja yhdessä muiden alueelle suunniteltujen hankkeiden kanssa kohtuutonta haittaa Kiimingin paliskunnan poronhoidolle.

Liite

9.4.2026

POPELY/2272/2023, LVV-U/20946/2026

Julkinen

1.8 Pohjois-Pohjanmaan liitto

Pohjois-Pohjanmaan liitto on osallistunut hankkeen YVA-menettelyn ennakkoneuvotteluun 2.3.2023 ja antanut lausunnot hankkeen YVA-ohjelmasta ja osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 3.11.2023. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan liitto on pitänyt työneuvottelun Ilmatar Oy:n kanssa 11.2.2025 maakuntakaavoituksen liittyen.

Maakuntakaava muodostaa keskeisen lähtökohdan seudullisten tuulivoimahankkeiden suunnittelulle. Kaavan tavoitteena on tuulivoimarakentamisen kokonaisuuden ohjaaminen ja vaikutusten hallinta koko maakunnan tasolla. Maakuntakaavan ohjausvaikutuksen huomioiminen edellyttää, että kaavan tavoitteet, periaatteet, kaavassa osoitettujen alueiden rajaamisen perusteet ja kaavan suunnittelumääräykset otetaan toteutukseen tähtäävässä suunnittelussa huomioon.

Maakuntakaavassa osoitetut tuulivoima-alueet ovat ensisijaisia seudullisten tuulivoima-alueiden sijoittamispaikkoja. Maakuntakaava on luonteeltaan yleispiirteisien alueidenkäytön suunnitelma; siinä esitettyjen tuulivoima-alueiden rajaukset täsmentyvät kuntakaavan yhteydessä laadittavan YVA-menettelyn ja muiden vaikutustarkastelujen perusteella. Maakuntakaavan joustavuuden takia kuntakaavaratkaisu voi riittävillä selvityksillä perustellen erota maakuntakaavassa osoitetuista, erityisominaisuutta kuvaavista tv-alueiden rajauksista. Hankekohtaiset maakuntakaavaa tarkemmat selvitykset, ympäristövaikutusten arviointi (YVA), mukaan lukien yhteisvaikutusten arviointi ovat ratkaisevina tekijöinä tässä arvioinnissa. Käytännössä osa kuntakaavassa esitetyistä tuulivoimaloista voi sijoittua maakuntakaavan tv-alueen ulkopuolelle, mikäli eroavaisuus on yksityiskohtaisemmassa kaavassa perusteltu siinä laadituilla, maakuntakaavatasoa tarkemmilla selvityksillä ja vaikutusten arvioinnilla. Tuulivoimaosayleiskaava ei saa kuitenkaan olla ristiriidassa maakuntakaavan keskeisten tavoitteiden ja periaatteiden kanssa, eikä kaava saa vaikeuttaa maakuntakaavan toteuttamista.

Hankkeen suhde Pohjois-Pohjanmaan lainvoimaisiin vaihemaakuntakaavoihin ja voimaan määrättyyn energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavaan

Pohjois-Pohjanmaalla on neljä lainvoimaista maakuntakaavaa: 1.-3. vaihemaakuntakaavat ja Hankikiven ydinvoimamaakuntakaava.

Maakunnan viimeisin maakuntakaava, Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaava, hyväksyttiin maakuntavaltuuston kokouksessa 27.5.2025 (§ 5) ja on määrätty alueidenkäyttölain 201 §:n mukaisesti voimaan ilman lainvoimaa maakuntahallituksen kokouksessa 18.8.2025 (§ 92). Merkittävänä teemoina Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa on tarkasteltu maakunnan tuulivoiman kokonaisuutta, uusien tuulivoima-alueiden osoittamista ja sähkönsiirron kehittämistarpeita. Lisäksi energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa osoitetaan valtioneuvoston 18.11.2021 päätöksen mukaiset valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA 2021), uuden luokittelun mukaiset pohjavesialueet (Pohjois-Pohjanmaan ELYkeskus), vuosina 2019-2023 kartoitetut ja päivitetty perinnebiotoopit (Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Metsähallitus), pitkän aikavälin kehittämisperiaatemerkintänä kaasuputken yhteystarve sekä valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet (VARK 2024, VN 7.11.2024).

Hyväksymispäätöksestä toimitettiin Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen 15 valitusta, joihin annettu lausunto hyväksyttiin maakuntahallituksessa 17.11.2025 (§ 152), ja toimitettiin pyydettyine liitteineen Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen 21.11.2025.

Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti maakuntakaava ohjaa seudullisesti merkittävää eli Pohjois-Pohjanmaan lainvoimaisten ja voimaan määrätyn energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavojen osalta vähintään kymmenen voimalaa käsittävän hankkeen tuulivoimarakentamista. Tuulivoimarakentamisen suunnittelumääräykset koskevat kaikkea teollisen kokoluokan tuulivoimarakentamista maakunnassa.

Lainvoimaisissa Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavoissa ja voimaan määrättyssä energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa (MKH 18.8.2025) Kotaselän aluetta ei ole osoitettu seudullisena tuulivoimaloiden alueena. Kotaselän alueelle osoitettiin energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan luonnos- ja ehdotusvaiheissa seudullisen tuulivoimaloiden alueiden merkintä. Maakuntakaavan tuulivoimaloiden aluetta pienennettiin viranomais ehdotusvaiheessa merkittävien haitallisten vaikutusten vuoksi, jotka kohdistuivat Yli-lin taajamaan, Kierikin arkeologiseen esihistoria- ja kulttuurimatka-alueeseen ja maakunnallisesti arvokkaaseen Karjalankylän-Hökänrannan kulttuurimaisema-alueeseen.

Perusteluina alueen poistamiseen uudelleen nähtäville asetetusta energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan ehdotuksesta olivat Natura-alueita ja ekologista verkostoa koskevan selvityksen (06/2024) tulokset, joiden perusteella Poikainlammit-Karhusuon Natura-alueeseen (SPA) tunnistettiin kohdistuvan suuria haitallisia riskejä Natura-alueen suojeluperusteena olevalle linnustolle. Lisäksi Kotaselän alue sijoittuu piekanan ja petolintujen muuttoreitille. Lieventämistoimenpiteet huomioiden Kotaselän alueelle ei voitu muodostaa aluetta uudelleen rajaamalla seudullisesti merkittävää, vähintään 7 km² kokoista tuulivoimaloiden aluetta.

Kotaselän tuulivoimahankkeessa tarkastellaan 14-18 voimalan rakentamista ja hanke on siten seudullisesti merkittävä tuulivoima-alue, jonka tulee olla osoitettuna tv-alueena maakuntakaavassa. Voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaan seudullisesti merkittävää tuulivoima- aluetta ei voida kunnassa hyväksyä ennen kuin alue on maakuntavaltuuston hyväksymässä maakuntakaavassa seudullisesti merkittävänä tv-alueena tai yhteisvaikutusten arviointi on tehty ja kattavasti perusteltu maakuntakaavatasoisilla selvityksillä. Kotaselän tuulivoimahankkeessa arvioitavat vaihtoehdot ovat siten ristiriidassa voimaan määrätyn energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan ja lainvoimaisten vaihemaakuntakaavojen kanssa.

Jokaisesta energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan tuulivoimaloiden alueesta on laadittu kohdekuvaus ja niitä tulee hyödyntää tarkemmassa suunnittelussa vaihemaakuntakaavan valmisteluvaiheessa laadittujen, ainoastaan paikkatietoanalyysiin perustuvien TUULI-hankkeen kohdekorttien sijaan. Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaava-aineisto kohdekuvauksineen löytyy maakuntakaavoituksen verkkosivuilta <https://www.pohjoispohjanmaa.fi/kehittaminen/maakuntakaava/ilmastomaakuntakaava/>. Kotaselän alueelle energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan luonnos- ja ehdotusvaiheissa osoitetun tuulivoima-alueen kohdekuvaus ja perustelut alueen poistamisesta maakuntakaavasta löytyvät verkkosivuilta toisen julkisen ehdotuksen kaava-aineistoista.

Kotaselän tuulivoimahankkeen YVA-selostusraportissa on esitetty hankealueelle ja sen vaikutusalueelle osoitetut lainvoimaisten vaihemaakuntakaavojen ja energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan merkinnät ja määräykset toisen julkisen ehdotusvaiheen (MKH 10.2.2025) tilanteen mukaisesti. Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa uudistettiin myös tuulivoimarakentamisen yleisiä suunnittelumääräyksiä ja ne tulivat voimaan maakuntahallituksen päätöksellä 18.8.2025 (§ 92). Kaavamerkintöihin ja yleisiin suunnittelumääräyksiin tuli hyväksymisvaiheessa vielä täsmennyksiä. Kotaselän tuulivoimahankkeen jatkosuunnittelussa kaava-

Liite

9.4.2026

POPELY/2272/2023, LVV-U/20946/2026

Julkinen

Hankealueen länsi- ja luoteispuolella, lähimmillään noin 2,4 kilometrin päässä lähimmästä voimalapaikasta

sijaitsee maakunnallisesti arvokas Karjalankylän-Hökänrannan kulttuurimaisema-alue Iijokivarressa. Reilun neljän kilometrin päässä lähimmästä voimalapaikasta Yli-lin taajamassa Iijoen ja Siuruanjoen yhtymäkohdassa sijaitsee kolme maakunnallisesti merkittävää rakennetun kulttuuriympäristön aluekokonaisuutta: Yli-lin kirkonseutu, Yli-lin kunnantalon törmä ja Siuruantörmä. Noin viiden kilometrin päässä sijaitsee Kierikkikeskus, joka on arkeologinen esihistoria- ja kulttuurimatkailukeskus.

Kotaselän tuulivoimahankkeen maisemavaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty näkyvyysalueanalyysiä ja

havainnekuvia on laadittu useasta eri pisteestä. Maisemaan kohdistuvat vaikutukset on arvioitu etäisyysvyöhykkeittäin ja maiseman ja kulttuuriympäristön arvokohteisiin.

Arvioinnin mukaan Kotaselän tuulivoimahankkeen maisemalliset vaikutukset arvokohteisiin ovat paikallisesti voimakkaat maakunnallisesti arvokkaalle Karjalankylän-Hökänrannan kulttuurimaisema-alueelle niiden itäosissa ja Yli-lin kirkonseudulle. Iijoen pohjoisrannan asutukselle muodostuu myös voimakkaita maisemallisia vaikutuksia Kierikin ja Pahkalan välisessä rannassa, Yli-lin keskustassa, Keskipylässä ja Karjalankylässä. Voimakkaat maisemalliset vaikutukset kohdistuvat myös läheisille avosoille, kuten Ruunasuolle, Isosuolle ja Nastasuolle. Muille alueille maisemavaikutukset on arvioitu kohtalaisiksi tai vähäisiksi. Tuulivoimapuiston vaihtoehtojen kesken ei ole merkittäviä eroja. Kokonaisuudessaan maisemaan kohdistuvien vaikutusten merkittävyys on Kotaselän hankkeessa arvioitu kohtalaiseksi.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää vaikutusten arviointia oikeansuuntaisena. YVA-selostuksessa on esitetty toimenpiteitä suurien haitallisten maisemavaikutusten lieventämiseksi ja niitä tulee käyttää hankkeen jatkosuunnittelussa.

Vaikutukset linnustoon

Kotaselän tuulivoimapuiston YVA-selostuksessa on tuotu esiin, että hankealue sijoittuu kurjen kevätmuuttoreille sekä piekanan ja maakotkan syysmuuttoreille ja niiden läheisyyteen. Muutonseurantojen aikana alueella havaittiin runsaasti muuttavia piekanoja. Kotaselän hankkeen vaikutukset muuttolinnustoon on arvioitu kohtalaiseksi.

YVA-selostuksen mukaan linnustoon kohdistuvat vaikutukset arvioidaan kokonaisuudessaan suuriksi. Vaikutusten suuruus johtuu erityisesti siitä, että vaikutukset metson soidinpaikkaan ja mehiläishaukkaan arvioidaan suuriksi. Vaikutusten merkittävyyttä lisää se, että hankkeella arvioidaan olevan kohtalaisia vaikutuksia myös teeren soidinpaikkaan, linnustollisesti arvokkaisiin alueisiin, muihin päiväpetolintuihin, pöllöihin ja muuttolinnustoon. YVA-selostuksessa on esitetty toimenpiteitä vaikutusten lieventämiseksi. Kotaselän tuulivoimahankkeen jatkosuunnittelussa on varmistettava, ettei hanke yksin tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa muodosta suuria haitallisia vaikutuksia linnustoon.

Vaikutukset ekologiseen verkostoon

Natura-alueet, luonnon ydinalueet ja niiden väliset ekologiset yhteydet muodostavat ekologisen verkoston, jonka alueella luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja eläinten liikkumisen turvaaminen ovat erityisen tärkeitä. Pohjois-Pohjanmaan liiton Natura 2000-alueita koskevassa riskiselvityksessä (06/2024) täydennettiin ja määriteltiin Pohjois-Pohjanmaan ekologiset yhteydet ja

aikana, kompensatit ja muut mahdolliset asiat, joista tuulivoimatoimija on sopinut erillisneuvotteluissa paliskuntien kanssa. Tämä edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua paliskuntien kanssa sekä suunnittelun aikana että toteutuksen jälkeisessä seurannassa.

Luku 2.2.5 Maakunnalliset tavoitteet

Pohjois-Pohjanmaan uusin maakuntaohjelma vuosille 2026-2029 on hyväksytty maakuntavaltuuston kokouksessa 8.12.2025. Maakuntaohjelmaa 2026-2029 toteutetaan kolmen toisiinsa kietoutuvan kehittämisteeman kautta. Nämä ovat 1) Kestävä kilpailukyky, uudistavat investoinnit ja innovaatiot, 2) Hyvinvointi ja alueellinen resilienssi muuttuvassa maailmassa ja 3) Laadukas ja vetovoimaine elinympäristö. Tieto uudesta maakuntaohjelmasta tulee päivittää Kotaselän tuulivoimahankkeen kaava-asiakirjoihin.

Yhteenveto

Pohjois-Pohjanmaan liitto korostaa, että Kotaselän suunniteltu tuulivoima-alue on lausunnolla olevassa muodossaan maakuntakaavan vastainen, ja sijainniltaan haastava. Kotaselän tuulivoimahankkeen YVA-menettelyssä on tunnistettu suuria haitallisia vaikutuksia linnustoon ja paikallisesti maakunnallisesti arvokkaaseen Karjalankylän-Hökänrannan kulttuurimaisema-alueeseen lijoikivarressa. Haitallisia yhteisvaikutuksia lisäävät myös lähialueen toiminnassa olevat tuulivoimapuistot ja muut vireillä olevat tuulivoimahankkeet.

Kotaselän alueelle ei ole osoitettu lainvoimaissa vaihemaakuntakaavoissa eikä voimassa olevassa energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa seudullisesti merkittävää tuulivoimaloiden aluetta (tv-1).

Kotaselän tuulivoimahankkeen jatkosuunnittelussa (kaavoitusmenettelyssä) on huolellisesti arvioitava voiko alueelle toteuttaa uutta tuulivoimaa siten, ettei hankkeesta muodostu yksin tai yhdessä muiden tuulivoima-alueiden kanssa suuria haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimaosayleiskaava ei saa olla ristiriidassa maakuntakaavan keskeisten tavoitteiden ja periaatteiden kanssa.

1.9 Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos

Pelastusviranomaisen on tutustunut asiakirjoihin ja pyytää huomioimaan liitteenä olevan Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen ohjeen tuulivoimapuiston suunnitteluun ja rakentamiseen. Mahdollisten energiavarastojen osalta pyydetään huomioimaan Pelastusopiston ohje Litiumioniakkuenergiavarastojen sijoittaminen ja paloturvallisuus.

Pelastuslaitos antaa tarkemmat tuulivoimaloiden riskienhallintaan ja operatiivisiin toimintaedellytyksiin liittyvät lausunnot pyynnöstä rakennuslupavaiheessa.

1.10 Pohjois-Suomen elinvoimakeskus

Hankealueen sijainti suhteessa ympäröivään maantieverkkoon ja liikenneverkon nykytila on kuvattu YVA-selostuksessa selkeästi sekä kartoilla että sanallisesti. Hankkeen rakentamisesta aiheutuvat liikennevaikutukset ja yhteisvaikutukset lähialueen hankkeiden kanssa on arvioitu kattavasti. YVA-selostuksessa on arvioitu myös liikenneturvallisuuteen kohdistuvat vaikutukset sekä rakentamisen aikaisesta liikenteestä aiheutuva melu, tärinä ja pölyäminen. Hankkeen liikennevaikutukset syntyvät pääasiassa rakentamisvaiheessa, joka kestää kuljetusten osalta arviolta 1,5 vuotta. YVA-ohjelmasta annetussa lausunnossa esiin nostetut liikennevaikutuksia koskevat seikat on otettu hyvin huomioon YVA-selostusta laadittaessa.

Alustava erikoiskuljetusreitti Raahan satamasta hankealueelle on kuvattu sekä kartalla että sanallisesti ja arvioitu YVA-selostuksessa. Samaa erikoiskuljetusreittiä on hyödynnetty myös läheisen Pahkasalon hankkeen kuljetuksissa ja reitille on tehty muokkaustoimia erikoiskuljetuksia varten. Pahkakosken hankkeen tuulivoimaloiden osien erikoiskuljetukset ovat alkaneet syksyllä 2024. Liikennemäärät on arvioitu tarkemmin hankealueen lähiympäristön tiestölle, jolle suurin osa hankkeen rakentamisen aikaisesta liikenteestä kohdistuu. Suunnitelmien mukaan rakentamisessa tarvittava maa- ja kiviaines saadaan hankealueelta. Samoin voimaloiden perustuksiin tarvittava betoni valmistetaan väliaikaisella betoniasemalla hankealueella.

YVA-selostuksessa on kuvattu hankkeen edellyttämä erikoiskuljetuslupa, uusien liittymien rakentamiseen tai olemassa olevien liittymien käyttötarkoituksen muuttamiseen tarvittava liittymälupa, lupa kaapeleiden ja johtojen sijoittamiseen tiealueelle, työlupa tiealueella työskentelyyn sekä maantiehen kohdistuvien muutosten suunnitteluun tarvittava suunnittelulupa. Valtion aluehallintouudistuksen myötä tarvittavat luvat haetaan jatkossa Pohjois-Suomen elinvoimakeskuksesta tai Sisä-Suomen elinvoimakeskuksesta.

Hankkeen kuljetusten edellyttämien toimenpiteiden, kuten maanteiden rakenteiden vahvistamisen, liittymien parantamisen tai väliaikaisten muutosten suunnitteluun ja suunnitelmien käsittelyyn tulee varata riittävästi aikaa. Mahdolliset parantamistoimenpiteet suunnitellaan ja toteutetaan hankkeesta vastaavan kustannuksella yhdessä niistä vastaavien viranomaistahojen (Elinvoimakeskus tai Väylävirasto) kanssa. Tämä koskee myös hankkeen valmistumisen jälkeisiä tieverkon tilapäisrakenteiden ennallistamistoimia.

Pohjois-Suomen elinvoimakeskuksella ei ole muuta huomauttamista Kotaselän tuulivoimahankkeen YVA-selostuksesta.

1.11 Suomen erillisverkot

Hankkeella ei ole vaikutusta Suomen Erillisverkot Oy:n Verkko-operaattoripalvelut liiketoimintaan.

1.12 Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry

Maakuntakaava

Pohjois-Pohjanmaan voimassa olevissa lainvoimaisissa maakuntakaavoissa tai maakuntahallituksen päätöksellä 18.8.2025 (§ 92) alueidenkäyttölain 201 § mukaisesti voimaan ilman lainvoimaa tullessa Energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa Kotaselän hankealueella ei ole merkitykseltään seudullisen tuulivoimala-alueen mahdollistavaa merkintää. Mikäli hanke toteutetaan YVA-vaihtoehtojen mukaisena merkitykseltään seudullisen kokoluokan hankkeena, yleiskaavaa laadittaessa edellytetään maakuntakaavan sisältövaatimusten mukaisia, laajempia selvityksiä hankkeen kokonais- ja yhteisvaikutuksista. Vaihtoehtoisesti hanke voidaan toteuttaa osayleiskaavoituksella alle seudullisen kokoluokan hankkeena.

Lausujan mielestä on ongelmallista, että hankkeita yritetään väkisin toteuttaa ilman maakuntakaavan ohjausta. Kattavistakin selvityksistä huolimatta ei päästä sen tosiasian yli, että hanke on painavilla luontoperusteilla poistettu energia- ja ilmastomaakuntakaavasta. Jos taas hanke yritetään toteuttaa alle seudullisen rajan, pirstotaan siinä tarpeettomasti elinympäristöjä suhteellisen pienen hyödyn takia.

Natura ja muut suojelualueet

Poikainlammit-Karhusuo (FI1100400, SAC/SPA, 1025 ha) on hankealueen lähin Natura-alue ja ainoa, johon varsinainen Natura-arvointi on tässä YVA-arvionnissa tehty. Alue sijaitsee noin 1,2 kilometrin etäisyydellä kaakossa hankealueen rajauksesta. Se on karuja ja reheviä soita sisältävä, edustava aapasuo, jolla on kohtalaisen monipuolinen ja edustava linnusto.

Arviossa on pitkälti poissuljettu hankkeet vaikutukset Natura-alueeseen, mutta linnustolle koituvia joko välillisiä tai suoria vaikutuksia mainitaan mahdollisesti syntyvän. VE1:n tietyt voimat tulisivat olemaan lähempänä suojelualuetta ja näin ollen se vaihtoehto on haitallisempi alueen linnustolle. Erityisesti huoli herää päiväpetolintujen sekä metsäkanalintujen puolesta. Myös muuton aikainen häiriö tietyille lajeille on riskinä.

Tuulivoimapuiston hankealueesta viiden kilometrin säteelle sijoittuu 15 kpl Natura-alueiden rajaukselle sisältymätöntä luonnonsuojelualuetta. Näistä on viisi yksityismaille perustettuja luonnonsuojelualueita, neljä METSO-alueita, yksi soidensuojelun täydennysohjelman kohde, kaksi laajaa suojeltua valuma-alueita ja kaksi muita luonnonsuojeluohjelmien alueita. Kolme aluerajauksista on aluevarauksia Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan luonnonsuojelulain nojalla suojeltavaksi tarkoitettulle suoalueelle. Kaksi näistä yhdessä muiden suojelualueiden kanssa muodostavat palasista koostuvan, laajan suojelukokonaisuuden hankealueen itäpuolella sijaitsevalle Isosuo-Leväsuu-suosysteemille. Isosuo on Metsähallituksen Luontopalveluiden hallinnoima suojeluun varattu säädösvalmistelukohde ja osittain jopa hankkeen alueella. Siihen tulisi suhtautua yhtä vakavasti kuin jo olemassa oleviin suojelualueisiin. Hankealueen koillisreunaan rajautuu lisäksi Lompisuon suoalue. Molemmat suoalueet kuuluvat FINIBA-alueeseen Panumajärven ympäristön suot (FINIBA 810323).

Ekologinen verkosto

Kotaselän hankkeen kaakkoispuolelle ja osin hankealueen rajauksen sisälle kohdistuu maakuntakaavoituksen ekologisen verkoston ydinaluerajausta. Rajauksen voi tulkita kohdistuvan aiemminkin kuvattuihin suoalueisiin ja niiden välisiin yhteyksiin sekä hankealueen eteläosassa aiemmin sijainneisiin iäkkäämmän metsän alueisiin, jotka on pääsääntöisesti viimeisen viiden vuoden aikana hakattu. Isosuon alueelta on osoitettu myös pohjoisen suuntaan ekologinen yhteys jälleen seurailleen avosuoalueita. Tämä yhteys myös ylittää lijoen Kierikkikeskuksen alueelta, Pahkakosken voimalaitoksen patoaltaalta. Tämä alue on metsäisiltä osuuksiltaan suhteellisen vähän rakennettu, voimalinjoja ja pienempiä teitä lukuun ottamatta.

Monimuotoisia, ikärakenteeltaan vanhempia metsiä esiintyy ikäluokkakartan mukaan hankealueen kaakkoisosassa. Nämä ovat todennäköisesti arvokkaita useille lajeille eikä niiden lähelle sovi sijoittaa voimaloita.

Lausujan mielestä tulisi olla itsestään selvää, että ekologisen verkoston ydinalueille ei rakenneta tuulivoimaa. Vähintään niiltä alueilta tulee hankealuetta pienentää. Lisäksi ekologiset yhteydet luonnollisesti kärsivät hankkeen aiheuttamasta metsä- ja luontokadosta määriteltyjen yhteyksien ulkopuolellakin. Niin sanotut tavanomaiset talousmetsätkään eivät ole luonnonarvotyhjiöitä, ja ne voivat myös toimia siirtymis- ja suojapaikkoina eri lajeille.

Linnusto

Linnustaselvitykset on tehty pääosin yhtenä maastokautena, lukuun ottamatta joitakin täydentäviä selvityksiä osalla aluetta. Ainakin soidinpaikkaselvitys ja mahdollisesti myös pöllöselvitys olisi ollut syytä tehdä useampana vuonna, koska lintujen kannat vaihtelevat vuosittain. Yhden vuoden selvityksillä ei saada kovin luotettavaa kuvaa kannoista alueella.

Natura-arviossa todetaan:

Suojelun perusteena oleviin lintulajeihin voi muodostuva yhteisvaikutuksia Kotaselän tuulivoimahankkeen, Pahkakosken ja Iso-Pihlajasuon hankkeen myötä. Vaikutukset muodostuvat pitkälti törmäys- ja estevaikutuksista tuulivoimaloiden rakentamisen myötä. Vaikutuksia syntyy myös alueella olemassa olevien voimajohtojen, kuten 2x110 kV -liityntävoimajohdon (Isokangas-Lattiasaari) kanssa, joka sijoittuu hankealueelle itä-länsisuuntaisesti.

Lisäksi yva-aineistossa sanotaan:

Metsähallituksen näkemyksen mukaan tuulivoimaloiden paikat sijaitsevat niin lähellä Isosuota, että häiriövaikutukset ovat mahdollisia. Koska Isosuon alue kuuluu myös kansallisesti arvokkaiisiin FINIBA-alueisiin Panumajärven ympäristön suot, kertoo myös se alueen linnustoarvoista, joiden vuoksi selvitysten on oltava riittäviä.

Mielestämme myöskään riittävät selvitykset eivät poissulje sitä tosiasiaa, että jos voimaloita sijoitetaan lähelle arvokkaita linnustoalueita, on haitallisten vaikutusten riski liian ilmeinen. Varovaisuusperiaatetta soisi noudatettavan tässäkin.

Yhteenveto

Pidämme hankkeen kumpaakin vaihtoehtoa toteuttamiskelvottomana useastakin syystä. Hankealue ei ole maakuntakaavassa tuulivoimalle määriteltyä aluetta. Lisäksi hankealue sijaitsee osittain ekologisen verkoston alueella. Yhteisvaikutukset lähimpien hankkeiden, Pahkakosken ja Iso Pihlajasuon kanssa, tulisivat olemaan merkittävät. Hanke on myös linnustolle haitallinen.

Mikäli hanke kuitenkin etenee, olisi hanketoimijan syytä miettiä hyvitystä aiheuttamaansa luontokatoon. Yhtiö voisi esimerkiksi ennallistaa ja/tai suojella vapaaehtoisesti vastaavia elinympäristöjä lähiseudulta. Toki lain mukainen luontohyvyitys tuoreen lain ekologisen kompensaaation määritelmän mukaisesti olisi vielä parempi. tai kuten Natura-arvioinnissa todetaan linnustohaittojen lieventämisestä: Tuulivoimayhtiö voi lisäksi esimerkiksi osallistua linnustoa hyödyttäviin toimiin, jotka kohdistuvat hankealueen ja Natura-alueen seudun luonnontilaisimpien osien monimuotoisuuden parantamiseen, niiden laajuuden kasvattamiseen tai vastaavien alueiden lisäämiseen tai turvaamiseen tulevaisuudessa. Parasta kuitenkin olisi jättää hanke toteuttamatta.

1.13 Suomen metsäkeskus

Suomen metsäkeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto kotaselän tuuli YVA-selostuksesta. Metsäkeskuksen lausunto annetaan metsälain valvonnan ja kestävään metsätalouteen perustuvien elinkeinojen edistämisen näkökulmasta. YVA-selostus on laaja ja pääosin selkeä.

Metsäkeskus näkee lähtökohtaisesti positiivisena siirtymisen fossiilisista energialähteistä uusiutuviin. Ristiriitaa aiheuttaa se, että hankkeen tieltä poistuu pysyvästi talouskäytössä olevaa metsää sekä aiheutuu metsäkatoa ja metsäalueiden pirstoutumista.

Kaavoitettavan alueen rajausta tulisi tarkastella siten, että kaavoitetaan vain välttämätön ja metsätalouden käyttöön jäävät alueet rajataan pois, mikäli alueen käytölle muuhun kuin metsätalouteen ei ole tarpeita.

Alueella on useita tuulivoimahankkeita joko tuotannossa, rakenteilla tai suunnitteluprosessissa.

Suomen metsäkeskus esittää, että alueen tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutus puuraaka-aineen saatavuuteen ja metsätalouden harjoittamisen edellytyksiin sekä vaikutukset hiilensidontaan tulisi mainita selostuksessa nykyistä selkeämmin. Nyt tarkastelu pysähtyy metsätalouden harjoittamiseen. Metsätaloutta harjoitetaan, jotta saadaan puuta alueen puuta jalostaville yrityksille sahoille ja tehtaille.

Metsäkeskus muistuttaa, että hankealueen tierakentamisen yhteydessä tulee huomioida metsätalouden harjoittamisen edellytykset ja huolehtia, että kaikilla alueen metsäpalstoilla on liittymä tielle, jotta teiden viereen upotettavilla sähkönsiirtokaapeleilla katkoka pääsyä alueen tiloille. Tästä tulisi olla maininta selostuksessa.

Alueella on useita ojittamattomia soita ja laajoja ojitettuja metsäalueita. Metsäkeskus ehdottaa, että osana hankkeen vesiensuojelua selvitetään hankealueen ennallistamiskelpoiset suot, suunnitellaan ennallistamiskohteet ja toteutetaan niiden ennallistaminen osana hankkeen vesiensuojelutoimia.

YVA-selostuksessa on maininta sivulla 355, 19.4. Yhteisvaikutukset (Vaikutukset muuttolinnustoon) *”On kuitenkin syytä korostaa, että alueella harjoitettava metsätalous on haitallisia yhteisvaikutuksia tuottavana tekijänä tässä suhteessa todennäköisesti merkittävämmässä roolissa kuin tuulivoimahankkeet edes yhdistettynä.”* Mikäli tälle on tutkittua tietoa, olisi se arvokas tieto tekstin yhteyteen.

Tarvittaviin lupiin tulee lisätä Metsänkäyttöilmoitus, mikä tarvitaan, kun tehdään hakkuita tai otetaan metsämaata muuhun kuin metsätalouden käyttöön.

Metsäkeskus huomauttaa, että toimenpiteen kohdistuessa metsälain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuun erityisen tärkeään elinympäristöön tulee aina tehdä metsänkäyttöilmoitus, vaikka toimenpide olisi vähäinen tai vain rajautuisi elinympäristöön.

Metsäkeskus esittää, että selostuksessa mainitaan alueiden aktiivinen metsittäminen ja metsittämisen vastuutaho käytön päätyttyä.

1.14 Telia Finland Oyj

Telia Finland Oyj:llä (Telia) ei ole hankkeesta huomautettavaa, mutta jatkossa hankkeen vaikutusalueelle ei voida rakentaa radiolinkkijärjestelmiä.

1.15 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes

Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla (Tukes) ei ole lausuttavaa asiassa.

Lupa- ja valvontavirasto

Postiosoite: PL 20, 13035 LVV

Puhelinvaihde: 0295 254 000

kirjaamo@lvv.fi | lvv.fi